

Domáci glasovi

Štev. 189

Lienz, sobota 14. septembra 1946.

Leto 2.

GOVOR PRED 100 LETI

Leta 1848. je bilo leto revolucije ko je cel Evrope zahtevalo svobodo. Papež je moral bežati iz Quirinala, kjer je tedaj bila papeževa rezidenca, ter je moral zapustiti tudi Rim. Pod vplivom teh dogodkov je v tedanjem španskem parlamentu dne 3. I. 1849. Donoso Cortes imel svoj slovit govori o diktaturi. Katoliški državnik je povedal svoje stališče do zahtev po svobodi in svoje stališče do ravnanja tedanjih vlad. Njegov govori je pa daleč presegal obseg tedanje dobe ter v vsej svoji pretresljivosti v polni meri velja še danes, saj je katastrofo, ki je svet zadela 100 let kasneje, on že pred 100 leti v tem govori napovedal. Zato njegov govori, seveda skrajšan, podajamo svojih bralcem v premissljanje:

"Niti tako resno notranje, kakor tudi zapleteno zunanje stanje gospodov poslancev od opozicije ne more prepričati, da bi svojo opozicijo orilili. In svoboda? nas sprašujejo. Ali ne boste vsaj osebne svobode spoštovali? Ali naj vam tudi osebno svobodo žrtvujemo? Na, svoboda! Ali se tisti, ki to posvečeno besedo izgovarjajo, zavečajo, kakšno načelo s tem sprejemajo? Ali razumejo čas, v katerem žive? Ali niso videli, kako svoboda preplašeno beža po švicarskih gorah, ob begovih reke Seine, Rena, Donave in Tibere? Ali niso videli, kako je šla na Quirinal, ki je postal njena Kalvarija?

Povem vam pretresljivo besede: svoboda je mrtva! In ne bo vstala niti tretjega dne, niti čez tri leta, niti marebiti še ne v tretjem stoletju! Zražate se nad nasiljen, ki ga trpimo? Zražate se nad malenkostmi, pa boste doživeli še mnogo hujše stvari! In zdaj bi vas prosil, da si svoje besede dobro zapomnite. Zakaj to, kar vam zdaj povem, in dogodki, ki vam jih zdaj napovem, to vse se bo dopolnilo v več ali manj bližnji, vsekakor pa ne v daljni prihodnosti.

Vzrok vseh vaših zmot, nespodje od opozicije, je v tem, da dne poznate smeri, po kateri je kronila civilizacija in ves svet. Vi mislite, da civilizacija in svet napredujeta. Ampak svet in civilizacija nazadujeta! Svet z orjaškimi koraki hiti v naročje samosilja, kakršnega ljudje hujševa in bolj uničujočeva niso še doživeli. Ni treba, da bi bil že prerok, če vam te stvari napovedujem. Dovolj je, da te strašne dogodke v njihovi zvezi s človeštvom presojar z edino pravilnega stališča, narreč z višine katoličanstva.

Samo dva vpliva sta močca: eden notranji, drugi zunanji. Prvi-duh vere, ali pa drugi, ki je politična oblast. Naravno je, da termometer političnega vpliva pada, kakor hitro začne termometer verskega vplivanja naraščati. Ali pa narobe! To je postava človeštva, zakon zgodovine. Da pa se boste mogli o tem prepričati, pomislite, kaj je svet, kaj je človeška družba bila v tistih časih onstran križa. Kaj se je dogajalo takrat, ko notranjega, to je verskega vpliva ni bilo? Takrat je bila družba sestavljena le iz nasilnikov in sužnjev. To je neizpodbitno in znano dejstvo. Zakaj? prava svoboda vseh in za vse je prišla na svet šele z Očrešenikom.

Prosim, poslušajte me, ko vam postavim najčudovitejšo vzporednico, ki nam jo riše zgodovina: Pod Jezusom Kristusom in njegovimi učenci ni bilo druge vlade, kakor ljubezen Mojstrove do učencev in ljubezen učencev do Mojstra. Vidite torej: ko je versko vplivanje bilo popolno, je tudi svoboda bila popolna. Zdaj pa po tej vzporednici naprej! Stopimo v apostolske čase do tja, ko je krščanstvo pod Konstantinom stopilo na Kapitol. V tistih časih je notranje versko vplivanje doseglo svoj višek. Vendar pa se je zgodilo, kar se dogaja v vsaki človeški družbi: začela se je razvijati kal verskega popuščanja. Kristjani niso še imeli vlade, toda kal vlade je bila pa že potrebna. In res! V tedanji krščanski družbi ni bilo prave svetne oblasti, pač pa so že imeli razsodišča in mirovne sodnike. Le poglejte, kako s propadom narašča oblast vlade!

Slede fevdalni časi. Vera je v tem razdobju še na svojem višku, ampak človeške strasti so jo že nekoliko skvarile. Kaj se zato dogaja na političnem področju? Že se kaže potreba resnične in dejanske vlade, za kar pa je zaenkrat zadostovala najšibkejša. Nastala je fevdalna monarhija, najšibkejša vseh monarhij.

Sledimo vzporednico naprej: Prehajamo v 16. stoletje. Z veliko Lutrovo takoimenovano reformacijo, s tem dejanjem duhovne in npravne osamosvojitve narodov se je zgodilo to-le: najprej iz fevdalne monarhije postane absolutna. Vi pač mislite, gospodje, da bi vsaka monarhija in vsaka vlada morala biti absolutna, kar pa ni res! Toda, ker je verski termometer še naprej padal, se je moral termometer političnega vplivanja vedno bolj dvigati in se je res tudi dvigal. Kaj je bilo treba tedaj novega ustvariti? Stojeebo vojske! Ali pa veste, kaj so stojeebo vojske? Če hočete to vedeti, morate vedeti, kaj je vojak. Vojak je suženj v uniformi. Vlade pa s svojim absolutnim gospodstvom niso bile še zadovoljne. Zahtevale in dosegle so tudi še predpravico v službi svojega absolutizma imeti tudi milijon rok. Pa to še ni bilo vse! Ker je verski termometer še padal, se je moral polit. termometer še dvigati in se je dvigal. Vlade so rekle: Imamo sicer milijon rok, kar pa nam ni dovolj. Potrebujemo še nekaj več. Potrebujemo še milijon oči. In so imele policijo. Pa to ni bil zadnji napredek, kajti tudi to vladam še ni bilo dovolj. Hotele so imeti milijon ušes in so dosegle centralizirano upravo. Pa tudi to ni bilo dovolj, ker verski termometer je neprestano padal in politični termometer neprestano raste. Zato so vlade rekle: Da moremo dovolj uspešno vplivati na državljane, nam ni dovolj milijon rok, milijon oči in milijon ušes, hočemo imeti še predpravico, da bomo istočasno na vseh koncih in krajih naše države lahko nastopale. In to predpravico so dosegle, zakaj medtem je bil iznajden brzojav.

Tako je bilo stanje Evrope in vsega sveta, ko se je oglašil prvi klic sedanje revolucije, ki nam naznanja, da na svetu še ni dovolj samosilja, ker verski termometer še vedno tiči pod mrtvo. In zdaj: doslej sta samo dve možnosti, ena ali druga. Obljubil sem vam, da bom odkrito govoril in bom držal besedo. Torej dve možnosti sta: Ali se bo verska obnova izvršila, ali ne. Če se verska obnova izvrši, boste kmalu videli kako bo politični termometer začel v isti meri padati, kakor bo verski termometer raste. In sicer se bo to zgodilo čisto naravno, samo po sebi, brez vsakega prizadevanja od strani narodov, vlad ali ljudi, dokler ne bo kazal mile topline svobode vseh narodov. Če pa bo verski termometer še naprej padal, tedaj ne vem, kam pridemo. Nevem tega, in le z grozo na to mislim. Le premislite analogni zgled in odgovorite mi na to-le vprašanje: Če takrat, ko je versko vplivanje bilo na svojem višku, ni bilo treba nobene vlade, katera vlada bo takrat, ko verskega vplivanja sploh več ne bo, imela še dovolj moči, da bi se uveljavila? Ali ne bo takrat celo nasilje postalo brezmočno?

Ali nisem s tem položil prsta na rano? To je vprašanje ne le za Spanijo, ampak tudi za Evropo, tudi za ves svet.

Pomislite pa še to-le: Tiranstvo je v starem veku bilo kruto in neusmiljeno. Toda tisto nasilje je bilo materijelno omejeno, ker so vse države bile majhne in mednarodnih odnosov sploh ni bilo. Toda danes, kako so se razmere spremenile! Pota za orjaško, velikansko vesoljno ogromno tiranijo so pripravljena. Zdaj ni več ovir zanjo niti na moralnem niti na materielnem polju. Na materielnem polju zato ne, ker so parniki, železnice in elektrika in brzozjav razdalje odpravili. Na moralnem področju pa zato ne, ker je ves svet razdvojen in je v njem vsak patriotičen čut zamorjen. Povejte mi torej, ali imam prav ali ne, če tako gledam bližnjo bodočnost sveta. Katastrofo more odvrniti samo eno sredstvo. Ne bomo je odvrnili, če bomo dobili več svobode, več pravic in več novih ustav. Samo tako jo bomo odvrnili, če si bomo vsi po svojih močeh prizadevali v svetu vzbuditi zdravilno versko obnovo."

Ta pretresljivi 100 let stari parlamentarni govor španskega državnika se v svojih napovedih o naših časih strahotno uresničuje. Prav tako se uresničuje napoved slovenskega misleca škofa dr. Antona Mahničā, ki je pred 50 leti napovedal, ali življenje po veri, ali pa smrt po krvavi revoluciji.

ZOPER VOJNE HUJKAČE

Dasi je v anglo-saškem svetu zadnje mesece nastalo precej bojovito ozračje, kar dokazuje pisanje anglo-saškega časopisja in pa tudi izjave posameznih več ali manj odgovornih politikov, vendar je opaziti tudi odločne nastope v časopisju in izjavah odgovornih politikov, ki svare in rote, naj ne prilivajo olja, da ne nastane požar. V tem oziru smo te dni prinesli značilen članek angleškega lista, ki jemlje v zaščito Sovjetsko Zvezo. Danes pa navajamo resne besede ameriškega trgovinskega ministra Henryja Wallaceja, ki je 12. t.m. govoril o razmerju med Združenimi državami in Sovjetsko Zvezo ter je svaril tiste, ki skušajo izzvati vojsko. Naglasil je, da Amerika odkritosrčno želi živeti z Rusijo v miru.

Wallace je dejal, da je po vsem svetu premnogo reakcionarnih elementov, ki so upali v zmago osi in še zdaj delajo, kakor da bi bili največji prijatelji Združenih držav. V zvezi s tem je naglasil: "Ti včerajšnji sovražniki in današnji laži-prijatelji si stalno prizadevajo, da bi izzvali vojsko med Združenimi državami in Sovjetsko Zvezo. Ne morejo pričakati dneva, ko bi se Združene države in Rusija medsebojno docela uničili. Mi pa ne smemo dopustiti, da bi našo politiko s Sovjetsko Zvezo uravnali in vodili tisti elementi, v Ameriki in zunaj Amerike, kateri žele vojske z Rusijo.

To pa še ne pomeni, da hočemo mir za vsako ceno. Mi moramo mir z Rusijo odkritosrčno hoteti. Toda Sovjetska Zveza nam mora pri tem na pol pota priti nasproti. Mi hočemo sodelovati! In jaz upam, da je to tudi mogoče, kakor hitro bo Sovjetska Zveza končno uvidela, da naš najvažnejši cilj ni ta, da bi ohranili britanski svetovni imperij, niti ne, da bi nakupovali petrolej na Bližnjem vzhodu, za ceno življenja ameriških vojakov. Mi ne smemo dopustiti, da bi naš tekma za petrolej poenala v vojsko. Kako se zerade pravice malih narodov, o tem se Angleži in Rusi lahko uče iz politike dobrega sosodstva, kakršno je naglašal in delal predsednik Roosevelt. Mi tukaj na zahodni polobli zemlje smo si ustvarili sistem krajevnega internacionalizma, ki se je v praksi obnesel in ki varuje suverene pravice vsakega naroda. Volitve v kongres, ki bodo letos, kakor tudi predsedniške volitve l. 1948., bodo v znamenju naše mirovne politike. Ako se nam bo posrečilo tako mirovno politiko do

kraja izvesti, bo to odločilno za naše življenje, in sicer se bo pri tem odločilo ne le vprašanje, ali bomo še naprej živeli v enem ali v dveh svetovih, ampak se bo odločilo vprašanje, ali bomo sploh še živeli."

= : : =

KRALJI V IZGNANSTVU. Le nekaj kilometrov od mesta Alexandrije v Egiptu živita v izgnanstvu dva kralja. Skrbno so organizirani njihni sprehodi, da se ne bi srečala. Tudi, če bi kdaj skupaj sedela, gotovo ne bi spregovorila beseda. - Eden je albanski kralj Zogu. Ta ima bivšega italijanskega kralja Viktorja Emanuela v slabem spominu. Ko so Mussolinijeve čete v aprilu 1939 zasedle Albanijo, je kralj Zogu moral bežati iz svoje dežele, nakar je Viktor Emanuel prevzel naslov "kralja Italije in Albanije". Zdaj sta pa oba izgubila krono in naslove. - Grof Pollenzo - ta naslov si je zdaj prevzel bivši kralj Viktor Emanuel - stane s kraljico Heleno v palači Antoniadese, katero je bogat Grk podaril mestu Alexandriji. Grof Pollenzo se mudi večinoma na prostem. Takoj po svojem prihodu v Egipt si je nabavil popolno ribiško opremo. - Zdaj pa vneta ribari v spremstvu svoje žene.

ANGLEZI MOTORIZIRAJO ŠPANSKO ARMADO. - Pariški list "Le Soir" piše, da sta španska družba OSSA, ki ima svoj sedež v Barceloni, in angleška avtomobilska tovarna Norton podpisali pogodbo, ki določa, da bo najmodernejša angleška tovarna poslala vozila in motorje za motorizacijo španske armade. Tovarna bo izdelala za špansko vojsko prav take moderne motorje, kakor jih je imela angleška vojska med zadnjo vojno. - Španska družba pa je tudi dobila dovoljenje, da sama izdeluje motorje po angleških patentih, in tovarna Norton, bo dala španski tvrdki na razpolago vse svoje iznajdbe in tehnične pridobitve. Angleški strokovnjaki bodo v španskih tovarnah nadzirali, da bodo izdelki na višini angleških.

UNO IN BEGUNCI. Kakor poroča glavno tajništvo UNO, bo njej

podrejena mednarodna begunska organizacija prevzela od UNRRA-e oskrbo beguncev in preseljenih oseb, ko bo ta prenehala s svojim delom. Za preskrbo teh oseb - okrog 900.000 po številu - bo potrebnih v letu 1947 najmanj 160 milijonov dolarjev. Naselitev teh izkoreninjenecov in brezdomcev bo glavna naloga nove organizacije. Smatrajo, da bo v 1947 letu mogoče poiskati novo domovino 450.000 osebam, dočim bodo druge preskrbovali tudi še po 1947 letu. Vsekakor mora te načrte še odobriti generalno zasedanje UNO, ki se bo začelo brž km. 23. oktobra. ("Camp Kufstein")

OPOMIN VOJAKOM POLJSKEGA ZBORA. Poročali smo že, da bodo iz vojakov sedanjega poljskega zbora, ki mu poveljuje general Anders, na Angleškem sestavili nov zbor; to se pravi novo poljsko armado. Zdaj pa poročajo iz Varšave, da od tam opominjajo vse poljske vojake, naj ne vstopajo v ta zbor. Kdor bo vstopil, bo izgubil poljsko državljanstvo, svoj vojaški čin in vsa odlikovanja. Poljska vlada trdi, da tak poljski zbor ne bi mogel biti ustanovljen brez posvetov s poljsko vlado.

NAJVEČJA LADJA ZA POLAGANJE KABLA. Vel. Britanija ima največjo, najlepšo in najbolje opremljeno ladjo za polaganje in popravilo kabla. "Monarch" kakor se ladja imenuje, more vzeti na krov morskega kabla v dolžini 2500 morskih milj. (4630 km), kar zadostuje za vpostavo prekmorske zveze med Anglijo in Ameriko. "Monarch" more biti na vodi 100 dni nepretrgoma, ne da bi mu bilo treba vzeti medtem kurivo. Kabel, katerega more položiti v eni vožnji, je težak 5000 ton. Clja s katerim ladjo kurijo, vzame s seboj 2000 ton in še en tisoč ton vode. Največja hitrost ladje je 14 in pol vozlov (okrog 27 km) na uro. ("Weltprease", 7. 9.1946.)